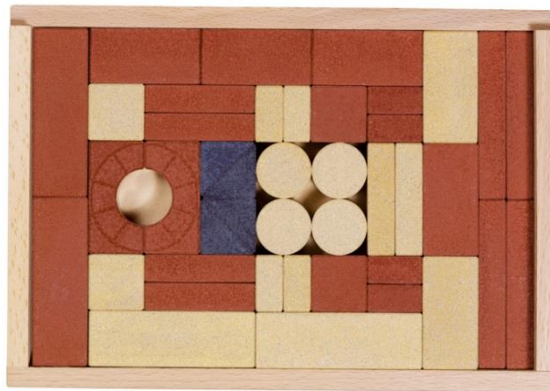

Bouwstenen voor Kenniscentrum Betuwse Bloem

Marianne Groot, Wim de Jong en Bert Pinxterhuis

Randwijk januari 2014

Deze notitie 'Bouwstenen voor Kenniscentrum Betuwse Bloem' is een publicatie van onderzoeksthema T&U Methodieken kennisoverdracht (BO-28) van het ministerie van EZ. Het thema levert bouwstenen aan voor het verbeteren van kennisvalorisatie - tot waarde brengen van kennis -, middels integrale kennisketens en een effectieve en efficiënte inzet van kennismiddelen door en voor kennispartners en ondernemers in Greenportregio's. Dit met als doel dat *de keten van kennis naar kunde, naar kassa* structureel wordt.

Financier: Ministerie van Economische Zaken, BO-28.02-001

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, onderdeel van Wageningen UR Business Unit Bollen Bomen en Fruit

Adres : Postbus 200, 6670 AE Zetten
: Lingewal 1, 6668 LA Randwijk
Tel. : +31 (0)488 473702
Fax : +31 (0)488 473717
E-mail : info.ppo@wur.nl
Internet : www.ppo.wur.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
2	De aanpak.....	7
3	Resultaten uit de gesprekken en interviews	9
4	Bouwstenen voor aanpak.....	11
4.1	De basisvoorwaarde: breed commitment.....	11
4.2	Bouwstenen	11
4.2.1	Het loket.....	11
4.2.2	Een ontmoetingsplaats.....	12
4.2.3	Het aanjagen van innovaties	12
4.2.4	Demonstreren en het onderwijs.....	12
4.3	Structuur.....	14
4.4	Fasering	15
4.5	Financiering	15
5	Hoe verder?.....	17

1 Inleiding

Het gehele innovatiebeleid in Nederland is in verandering. Oude structuren zoals het PT verdwijnen, regio's worden belangrijker en de overheid zet vol in op een nieuw innovatiebeleid, het Topsectorenbeleid. Met het Topsectorenbeleid wordt sterk ingezet op het versterken van de samenwerking van Ondernemers, Overheden en Onderzoeks- en Onderwijspartijen. Daarbij wordt er meer aansturing en investering vanuit ondernemers verwacht en ligt er ook meer nadruk op de regionale ontwikkeling van innovatieclusters. In de Betuwse Bloem wordt daarom sinds eind 2012 meer vanuit gezamenlijke governance gewerkt. Om dit goed vorm te geven is er een nieuwe voorzitter van het bestuurlijke platform benoemd (Adviesraad), tevens voorzitter van het Stichtingsbestuur, en worden de pacts voorgezeten door een bestuurder en een ondernemer. In de uitvoering van projecten wordt er een substantiële (cash) bijdrage van ondernemers verwacht. Naast deze organisatieverandering binnen de Betuwse Bloem is er ook besloten om zich niet alleen te richten op de koplopers van de ondernemers, maar ook op de grotere groep volgers (het peloton).

Naast de governance wordt ook geconstateerd dat bedrijven in de tuinbouwsector zich al onderscheiden door hoge prestaties in efficiëntie en kwaliteit. De toekomst vraagt echter meer toegevoegde waarde door consument- en marktgedreven innovaties. Dit vraagt om flexibiliteit van zowel de ondernemer, van zijn organisatie maar ook van overheden en kennis- en onderwijsinstellingen. Product- en procesinnovatie blijven belangrijk, maar daar komen organisatie-innovatie en sociale innovatie als nieuwe elementen bij. De verschillende Greenportregio's hebben de gezamenlijke ambitie om hier invulling aan te geven en krachtige regionale kennis- en innovatiesystemen te ontwikkelen om ondernemers hierin te kunnen ondersteunen.

De Betuwse Bloem heeft de ambitie de concurrentiepositie van de tuinbouw in het Gelderse Rivierengebied verder te versterken en te laten uitgroeien tot een erkend en succesvol duurzaam tuinbouwcluster. De Greenport Betuwse Bloem is een samenwerking tussen de bedrijven in het tuinbouwcluster, provincie Gelderland, lokale overheden, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en kennisinstellingen uit het Gelderse Rivierengebied. Binnen de Betuwse Bloem zijn vijf tuinbouwpacten en het Ondernemersinitiatief actief. Om de ambitie waar te maken wordt ingezet op het versterken van de samenwerking van alle partijen die in het gebied werkzaam zijn.

Eind 2012 heeft de regio Betuwse Bloem het onderzoeksthema T&U Methodieken Kennisoverdracht, met financiering door het ministerie van EZ, gevraagd bouwstenen aan te leveren voor de verdere ontwikkeling van het door de regio gewenste kennisloket Betuwse Bloem. Voor de ontwikkeling van het regionaal kennisloket is al eerder een businessplan geschreven vanuit het TransForumproject (Kranendonk, R. et al., 2010 intern stuk). Inmiddels is de context waarin dit plan was beschreven, zoals bovenstaand aangegeven, sterk gewijzigd. Publiek Private Samenwerking is geordend naar topsectoren en Productschappen houden per 2014 op te bestaan. Ook is de aansturing van kennis en innovatie binnen de regio Betuwse Bloem gewijzigd. De vraag die voorligt is op welke wijze de stimulering van het innovatiebeleid in de regio BB versterkt ingevuld kan worden. Welke rol kan een (virtueel) kennisloket daarin spelen? De concrete vraag en dus het doel van deze notitie is: ontwikkel bouwstenen voor een vernieuwde aanpak en ontwikkeling van het gewenste kennisloket, passend binnen de nieuwe context van het topsectorenbeleid en de governance binnen de provincie. Deze notitie bevat bouwstenen voor het kennisloket, gebaseerd op gesprekken met stakeholders. Deze notitie is daarmee geen uitgewerkt businessplan voor een kennisloket, maar geeft adviezen en bouwstenen. Het werk voor deze notitie is gefinancierd vanuit het ministerie van Economische Zaken.

2 De aanpak

Zoals aangegeven is al eerder een businessplan geschreven voor de ontwikkeling van een regionaal kennisloket (TransForum, Kranendonk, R. et al., 2010 intern stuk). Als doelstellingen van het kenniscentrum werden daarin genoemd: Het Kenniscentrum Randwijk moet bijdragen aan een structurele versnelling en verbreding van innovatie, door:

- samenwerking en synergie sectoren, krachten bundelen, leren van elkaar
- de aanpak van sectoroverstijgende thema's
- versterking kennisontwikkeling en innovatie
- ondersteuning van ondernemers via kennisinstellingen, onderwijs, etc.

In de uitwerking zijn een aantal functionaliteiten benoemd waaraan een kennisloket zou moeten voldoen:

- Een loketfunctie met een fysiek knooppunt voor medewerkers van diverse kennisinstellingen, ondernemers en innovatiemakelaars wat moet bijdragen aan netwerkvorming, verbinden van domeinen van overheid, markt en kennis en het elkaar leren kennen;
- Een ontmoetingslocatie voor de 5 O's: overheid, onderwijs, onderzoek, ondernemers en omgeving (maatschappelijke organisaties). Een plek voor co-creatie, gezamenlijke kennisontwikkeling en voor het organiseren van diverse activiteiten gericht op de regionale ontwikkeling van de Betuwse Bloem. Dit zou onder meer moeten leiden tot toekomstbeelden en kennisagenda's (met diverse stakeholders) als basis voor toekomstige activiteiten, als inbedding in de strategische agenda van overheid en kennisinstellingen en als basis voor programma's voor gezamenlijke financiering en subsidies;
- Het aanjagen van innovatie, met name concrete innovaties voor de korte termijn: vraagarticulatie, projectvorming (vormen van coalities, schrijven voorstellen, zoeken naar financiering);
- Een onderwijs- en demonstratiefunctie van innovatieve ontwikkelingen, zowel fysiek als virtueel met cursussen, trainingen, informatiebijeenkomsten en businesscafé's.

Zoals in de inleiding is aangegeven is het de vraag of bovenstaande doelstellingen en functionaliteiten nog passend zijn in de huidige situatie. In 2013 is er een monitoring en evaluatie gehouden voor de verschillende greenports waaronder Betuwse Bloem. Daarvoor zijn een aantal stakeholders geïnterviewd en is hen tevens gevraagd naar de beelden en wensen die zij in de huidige context hebben t.a.v. een kenniscentrum of kennisloket. Naast deze gestructureerde interviews is de vraag over de vorm van kennisloket in de Betuwse Bloem ook regelmatig tijdens andere activiteiten aan ondernemers en andere stakeholders voorgelegd.

De vraag is tevens meegenomen in een initiatief van het Ondernemersinitiatief om te komen tot meer samenwerking en overkoepelende projecten over de pachten in de Betuwse Bloem heen. Het Ondernemersinitiatief Betuwse Bloem is het overkoepelende ondernemersnetwerk van de Betuwse Bloem met vertegenwoordigers uit de gehele tuinbouwketen in het Gelderse Riviereengebied. In dit ondernemersplatform zitten vertegenwoordigers van (middel)grote ondernemingen uit de tuinbouwsector. Het is de drijvende kracht achter de Betuwse Bloem en speelt een belangrijke rol in het uitdragen van het initiatief. Het initiatief overlegt over strategische projecten die er op gericht zijn om het verdienvermogen van het tuinbouwcluster in het Riviereengebied ook op de lange termijn te garanderen. De vraag van de ondernemer staat hierbij voorop. Ook hier geldt dat de samenwerking tussen ondernemers, overheden, onderwijs- en kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties van wezenlijk belang is. Het ondernemersinitiatief heeft haar doelen en ambities eind 2013 nader geprioriteerd. Ook daarin komen een breed gedragen Kennis- en Innovatie agenda als basis voor (grensverleggende) projecten en pact-overstijgende innovatieclusters met ondernemers en een (regionaal) kennisloket voor ondernemers met prioriteit uit de bus.

Tot slot is eind 2013 de Human Capital Agenda Betuwse Bloem getekend. De HCA Betuwse Bloem heeft als kern “dat er nu en in de toekomst voldoende vakmensen zijn zodat de tuinbouw in de regio zijn groei- en innovatiedoelstellingen kan realiseren. Om die doelstelling te realiseren zet de Betuwse Bloem in op groene Carrières (werkzekerheid en ontwikkelperspectief in een flexibele arbeidsmarkt).” (bron: oplegger tbv besluitvorming subsidieaanvraag HCA SGBB van 1 oktober 2013). Er zijn vier sporen waar aan gewerkt wordt en het derde spoor is het ondersteunen van bedrijven bij praktische vraagstukken, waarbij Helicon samenwerkt met Wageningen UR. Dit krijgt de vorm van een digitaal loket waar ondernemers hun vraagstukken kunnen posten. Via het loket worden vervolgens geschikte studenten en lectoren aangeboden, waarbij per project subsidie is te verkrijgen van de provincie. Doel is dat 10 tuinbouwbedrijven in schooljaar 2014/15 studenten kunnen inzetten, met een verdubbeling naar het schooljaar daarop.

3 Resultaten uit de gesprekken en interviews

De beelden van de stakeholders in de Betuwse Bloem over een kennisloket variëren sterk. Dit betreffen beelden van een virtueel loket met vraagfunctie voor ondernemers tot het idee van een proeftuin/praktijkcentrum waar innovaties te zien en beleven zijn. Wel zijn er een aantal gedeelde beelden uit naar voren gekomen. Niet alleen over hoe een kennisloket er uit zou moeten zien, maar ook over ervaringen van ondernemers en stakeholders die belangrijk zijn:

- Van wezenlijk belang is dat ondernemers snel goede antwoorden moeten krijgen op vragen die betrekking hebben op innovaties. Dit kunnen vragen zijn op het gebied van een eerste idee tot concrete begeleiding bij de uitwerking van ideeën die verder in ontwikkeling zijn. Daarbij moet steeds de beste en meest recente kennis beschikbaar zijn. In veel gevallen gaat het ook niet alleen om de inhoud, maar worden ook procesvaardigheden gezocht. Bijvoorbeeld in het geval van het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden. Naast inhoudelijke expertise (juridisch, financieel en fiscaal) vraagt dit ook om proceskennis en vaardigheden om partijen te begeleiden in het ontwikkelen van een samenwerkingsverband.
- Er is het beeld dat er al veel partijen zijn waar ondernemers met hun vragen terecht kunnen: Voorlichtings- en adviespartijen, Oost NV, Kiemt, RCT, Wageningen UR, pactmanagers etc. Daarbij is het voor veel ondernemers niet duidelijk waar ze voor welke vraag moeten zijn. Het hangt veelal af van de bestaande contacten en vertrouwenspersonen bij wie ze terecht komen. Daarbij ontstaat ook regelmatig het gevoel dat ze van het kastje naar de muur gestuurd worden indien het thema's of onderwerpen betreffen die bij de huidige contactpersonen minder bekend zijn.
- Er is weinig behoefte aan een fysiek loket in de vorm van een (nieuw) telefoonnummer met een website voor de ondernemers. Wel is er in sterke mate behoefte aan kennisuitwisseling tussen partijen zodat ondernemers de goede antwoorden krijgen.
- Opvallend is wel dat er wel behoefte is aan een centrale ontmoetings- en demonstratieplek, daar waar ondernemers uit de primaire sector (teelt)technische kennis op kunnen doen. Ook zou een dergelijke ontmoetingsplek bij kunnen dragen aan het ontmoeten van ondernemers en andere stakeholders, waar zowel bij ondernemers als stakeholders behoefte aan is.
- Het onderwijs is door verschillende partijen apart benoemd. Door het onderwijs te betrekken bij een kennisloket ontstaat er een leer- en werkplek voor scholieren en studenten terwijl er tegelijkertijd nieuwe kennis wordt toegevoegd. Dit is zeker van belang voor de meer praktische sectorgerichte opleidingen/vakken in de kleinere sectoren. In deze sectoren zijn jaarlijks zo weinig scholieren en studenten dat het in het reguliere onderwijs steeds moeilijker wordt om echte vakdocenten hiervoor te hebben.

4 Bouwstenen voor aanpak

4.1 De basisvoorwaarde: breed commitment

Vanuit de interviews en de wensen vanuit het Ondernemersinitiatief blijkt dat er veel draagvlak is bij de stakeholders om te komen tot een meer gecentraliseerde aanpak van het kennis en innovatiesysteem in de Betuwse Bloem. De vraag is wel hoe dit ingevuld moet worden, er is zeker geen behoefte aan nieuwe 'stenen' en ook niet aan geheel nieuwe structuren of meer bureaucratie. Het moet dicht bij de ondernemers staan en de juiste kennis moet snel, efficiënt en effectief voor ondernemers beschikbaar zijn. In de Betuwse Bloem zijn verschillende organisaties die dit (deels) al invullen. Oost NV, De Kamer van koophandel, RCT, Kiemt, kennisinstellingen en adviesbureaus die allemaal ondernemers begeleiden in innovatietrajecten. Allemaal partijen met verschillende kennis en vaardigheden in huis en waar soms ook overlap in werkzaamheden is. De basis ligt dan ook in een gezamenlijke wens en ambitie om ondernemers verder te helpen met de innovatievraagstukken op hun bedrijven. Het ondernemersinitiatief zou hier een stimulerende rol in kunnen spelen.

4.2 Bouwstenen

In Hoofdstuk 2 is vanuit een eerdere studie aangegeven waar een kenniscentrum aan zou moeten voldoen. Naast de eigen bevindingen is het goed om ook na te gaan wat er in andere regio's op dit gebied wordt ontwikkeld. Enkele voorbeelden zullen aangehaald worden.

4.2.1 Het loket

Uit de interviews komt sterk naar voren dat er geen behoefte aan een fysiek loket met nieuw telefoonnummer. Wel is er behoefte aan een goede afstemming van alle kennisleveranciers en innovatiemakelaars in de regio om ondernemers snel, efficiënt en effectief verder te helpen.

Het kenniscentrum kan 'virtueel' worden opgezet waarbij kennis en procesleveranciers hun eigen identiteit behouden maar waarbij wel een goede afstemming plaatsvindt over kennis- en innovatievragen van ondernemers. Op die wijze kan beter worden geborgd dat ondernemers snel, efficiënt en effectief worden ondersteund in innovatievraagstukken. Centraal moet daarin de ondernemer staan.

Veel vragen van ondernemers worden al snel en efficiënt verwerkt en behoeven geen nadere afstemming. Door een betere afstemming kan echter met name op vragen die (net) buiten de directe expertise van betreffende kennis en procesleverancier liggen, ook snel, effectief en efficiënt gereageerd worden naar de ondernemers.

Er is (voorlopig) geen behoefte aan een nieuw datasysteem om vragen centraal af te handelen. Naast de veelheid aan vragen speelt hier ook de vertrouwelijkheid en in sommige gevallen ook de eigen positie een rol. Belangrijk is dat de afstemming plaatsvindt met vertegenwoordigers van de stakeholders die een goed beeld hebben van de eigen organisatie en daarin ook enige beslissingsbevoegdheden hebben.

4.2.2 Een ontmoetingsplaats

Er is wel behoefte aan een ontmoetingslocatie voor alle stakeholders: overheid, onderwijs, onderzoek, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Een ontmoetingsplek voor het organiseren van diverse activiteiten gericht op de regionale ontwikkeling van de Betuwse Bloem.

Het kenniscentrum moet een centrale rol hebben als ontmoetingsplaats voor kennis en procesleveranciers. Niet om gezamenlijk in een pand te zitten maar als centralisatiepunt voor ontmoeten en afstemming.

4.2.3 Het aanjagen van innovaties

De belangrijkste rol voor het kenniscentrum is het aanjagen van innovatie, met name gericht op concrete innovaties voor de korte termijn. Dit betekent het invullen van vraagarticulatie, het schrijven van projecten, het vormen van coalities en het zoeken van ondernemers daarbij en het zoeken naar financiering.

In deze rol dient een goede afbakening en afstemming te worden gemaakt met dezelfde rol die in de pactsen wordt opgepakt. Het kenniscentrum kan daarbij een ondersteunende rol spelen.

4.2.4 Demonstreren en het onderwijs

Voor wat betreft het demonstreren en het onderwijs zijn er landelijk verschillende initiatieven.

Innovatie & Demonstratiecentra Duurzame Greenport

Innovatie en Demonstratie Centrum

“Voor een vitaal en internationaal concurrerend toekomstperspectief voor de Greenport, is het noodzakelijk dat er de komende jaren binnen het tuinbouwcluster zowel proces- als productinnovatie plaatsvindt met impact op de gehele sector. Doorbraakinnovaties zijn daarom hard nodig, o.a. op het terrein van teelt, energie, smaak en robotica. Belangrijk is dat er een omgeving wordt gecreëerd waar deze doorbraakinnovaties kunnen plaatsvinden, waarna de kennis structureel gedeeld kan worden met ondernemers in de greenport. In een IDC, Innovatie Demonstratie Centrum, starten bedrijven en kennisinstellingen op een fysieke locatie met het dichtbij de ondernemer demonstreren, toepassen en implementeren van innovaties.

Activiteiten IDC

In een IDC (Innovatie- en Demonstratiecentrum) werken ondernemers samen met onderzoek en onderwijs aan de toepassing en implementatie van kennis van binnen en buiten de sector. De IDC's worden geleid door projectpartners die bewezen hebben om in staat te zijn de brug te kunnen slaan naar (of tussen), ondernemers en andere stakeholders in de tuinbouwsector. Er zijn vier kernactiviteiten:

- Demonstreren van toonaangevende nieuwe technologieën en innovatieve methoden van werken.
- Kennis uitwisselen en kansen signaleren.
- Ondersteuning bij het uitwerken van deze kansen.
- Het creëren van doorbraakprojecten en breed communiceren daarvan.

Partijen: Greenport Westland-Oostland, provincie Zuid-Holland, Glastuinbouwgemeentes in de Greenport Westland-Oostland, LTO Noord Glaskracht, Productschap Tuinbouw, Syntens, ministeries van EL&I en I&M, LTO Groeiservice alsmede VNO-NCW en Rabobank, Demokwekerij, GreenQ, FIELDLAB, Kennisalliantie, onderwijsinstellingen: Wageningen UR Glastuinbouw, TuDelft, TNO, InHolland Delft en de Haagse Hogeschool."

Bron: <http://www.zuidvleugel.nl/content/innovatie-demonstratiecentra-duurzame-greenport>

Innovatie en Demonstratiecentrum voor de bollen en vaste planten

"Het Innovatie en Demonstratie Centrum (IDC) voor de Bollen & Vaste planten is een fysieke locatie (PPO in Lisse) waar ondernemers samen met onderzoek, onderwijs en organisaties uit de regio werken aan de toepassing en implementatie van kennis van binnen en buiten de sector. Binnen het IDC zijn er een negental partners die samen in staat zijn een brug te slaan naar of tussen ondernemers en andere stakeholders in de tuinbouwsector. Dit zal zowel vraag- als aanbod gestuurd plaats vinden. Het gaat om de volgende activiteiten:

1. Demonstreren
2. Kennis uitwisselen en kansen signaleren
3. Ondersteuning bij het uitwerken van deze kansen
4. Creëren van doorbraak projecten en communicatie

Het IDC biedt ondernemers uit de Greenport Duin- & Bollenstreek ondersteuningstrajecten bij genoemde activiteiten. De belangrijkste thema's zullen zijn: fyto-sanitaire aspecten, biobased productie, precisielandbouw en logistieke technologie. Vanuit het IDC zullen kennisarena's worden georganiseerd en masterclasses voor ondernemers en studenten, het ontwikkelen van lesmateriaal maakt daar onderdeel van uit. Voor het delen van de kennis vanuit het IDC zal gebruik gemaakt worden van www.Bloembollenweb.nl. Het IDC Bollen & Vaste planten zal eind 2013 officieel van start gaan."

Bron: <http://bloembollenweb.nl/node/143285>

"Partners

Binnen het IDC Bollen & Vaste planten zijn er 9 partners die gezamenlijk voor 50% cofinanciering zorgen en die expertise leveren voor de kennis- en innovatietrajecten voor ondernemers. Het gaat om de volgende organisaties in de Greenport Duin & Bollenstreek: PPO Bloembollen, Hobaho, KAVB, Anthos, Bollenacademie, NAK Tuinbouw, BKD, Kenniscentrum Plantenstoffen en Gemeente Lisse met support van de Rabobank Duin & Bollenstreek."

Bron: <http://bloembollenweb.nl/node/143285>

Het kenniscentrum dient een plek te zijn om innovaties te demonstreren. Dit betekent een plek waar ondernemers samen met onderzoek en onderwijs werken aan de toepassing en implementatie van kennis van binnen en buiten de sector. Hiervoor is samenwerking nodig tussen projectpartners die een brug kunnen slaan naar (of tussen) ondernemers en andere stakeholders.

Kenniswerkplaats Noord Holland

“De Kenniswerkplaats Noord-Holland Noord helpt het regionaal onderwijs en het bedrijfsleven om de onderlinge aansluiting en afstemming te vergroten. Ondernemers uit de regio kunnen beschikken over kennis en onderzoek, wat beschikbaar wordt gemaakt door studenten.

In juni 2010 is de Kenniswerkplaats formeel gestart met het tekenen van een intentieverklaring door de provincie, het Clusiuscollege, Agriboard en de Kamer van Koophandel Noordwest-Holland. Inmiddels zijn studenten en docenten van Clusiuscollege, Inholland, Noordelijke Hogeschool Leeuwarden en Wageningen University betrokken.”

Bron: <http://www.kenniswerkplaats.eu/noordholland-noord>

Betuwse Bloem

Op basis van de Human Capital Agenda Betuwse Bloem wordt gewerkt aan de ondersteuning van bedrijven bij praktische vraagstukken door inzet van studenten. Dit is een samenwerking van Helicon met Wageningen UR.

In samenwerking tussen Fruitconsult en PPO wordt een plan uitgewerkt om voor de fruitteelt een leer- en werkplek voor studenten vorm te geven in Randwijk.

Het kennisloket als brugfunctie tussen onderwijs en ondernemers. Een onderwijs en demonstratiefunctie van innovatieve ontwikkelingen, zowel fysiek als virtueel met cursussen, trainingen, informatiebijeenkomsten en businesscafé's. Ondersteuning van ondernemers door studenten. Op basis van de HCA kan dit verder worden vormgegeven.

4.3 Structuur

Het kenniscentrum Betuwse Bloem zal ten dienste moeten staan van alle ondernemers in het tuinbouwcluster van de Betuwse Bloem. Innovaties kunnen ook sectoroverstijgend zijn. Het ondernemersinitiatief van de Betuwse Bloem is sectoroverstijgend. De kennis- en innovatieagenda vanuit het ondernemersinitiatief kent een aantal strategische projecten die het gehele tuinbouwcluster ten goede komen en voor synergie zorgen. Vanuit de structuur van Betuwse Bloem is het daarom logisch dat het kenniscentrum gelinkt is aan het Ondernemersinitiatief.

4.4 Fasering

De vliegende start

Zoals aangegeven heeft het Ondernemersinitiatief het initiatief genomen om te komen tot een kennisagenda met project-ideeën die voldeden aan de volgende criteria:

- Ondernemers-gedragen zijn
- Sector-overschrijdend zijn (dus over pacts heen)
- De verdien capaciteit van ondernemers vergroten
- Bijdragen aan duurzaamheid
- Innovatieprogramma's (Kennis, contacten en cash) beter benutten en
- De samenwerking over pacts heen versterken

Dit heeft geresulteerd in een prioritering van project-ideeën die ondernemers-gedragen en pacts-overschrijdend zijn. Als eerste bouwsteen wordt gestart met de afstemming en gezamenlijk oppakken van de hoogst geprioriteerde project-ideeën.

- Vijf partijen (Oost nv, RCT, Kamer van Koophandel, KiEMT en Wageningen UR) zijn in gesprek om onderling kennis goed af te stemmen en zo de ondernemersvragen goed te kunnen beantwoorden.
- Vanuit dit overleg zijn ook onderwerpen uit de Kennis- en innovatieagenda opgepakt om verder uitgewerkt te kunnen worden.

4.5 Financiering

De financiering van het kenniscentrum is nog niet rond en zal komende tijd verder uitgewerkt dienen te worden. Duidelijk is wel dat op het gebied van de samenwerking met onderwijs er mogelijkheden zijn vanuit de HCA. Alle onderdelen van het kenniscentrum zullen (deels) gefinancierd dienen te worden vanuit ondernemers.

5 Hoe verder?

Concluderend:

Vanuit de interviews en de wensen vanuit het Ondernemersinitiatief blijkt dat er veel draagvlak is bij de stakeholders om te komen tot een meer gecentraliseerde aanpak van het kennis en innovatiesysteem in de Betuwse Bloem. Het kenniscentrum is daarbij geen doel maar een middel. Het doel is de ondernemers snel, effectief en efficiënt te ondersteunen bij hun innovatievraagstukken.

Er is daarbij **wel** behoefte aan:

- Fysieke plek voor ontmoeting en demonstratie
- Samenwerking met onderwijs; brugfunctie tussen onderwijs en ondernemers
- Netwerk tussen de verschillende kennis- en procesleveranciers voor optimale ondersteuning van de ondernemers
- Aanjaagrol bij innovaties, ondersteunend aan de pacten

Er is **geen** behoefte aan:

- Een nieuwe naam
- Een fysiek loket voor ondernemersvragen
- Nieuw datasysteem om vragen centraal af te handelen

Huidige stand van zaken:

- Het PPO in Randwijk is een fysieke plek voor ontmoeting en demonstratie, nu met name gericht op de fruitteelt en boomteelt.
- Samenwerking met onderwijs: (verkennde) gesprekken lopen.
- Vliegende start netwerk door het oppakken van de hoogst geprioriteerde ideeën uit de Kennis- en innovatieagenda. Dit gebeurt door een netwerk van nu vijf partijen: Kamer van Koophandel, KiEMT, Oost nv, RCT en Wageningen UR. Wageningen UR heeft trekkersrol van dit netwerk. Door de onderlinge uitwisseling kan ook duidelijk worden of individuele vragen van ondernemers ook gemeenschappelijke vragen zijn, zodat deze zo nodig breder kunnen worden opgepakt.
- Aanjaagrol bij innovaties, ondersteunend aan de pacten: op dit moment loopt dat via uitwerking van de Kennis- en innovatieagenda. Dit zal nog verder vorm gegeven kunnen en moeten worden.

Verdere uitwerking/volgende stappen:

- Vooral nog is het kenniscentrum een netwerkactiviteit waarin meerdere partijen investeren om de ondernemers goed van dienst te kunnen zijn. Er wordt nu met de vliegende start "low profile" gewerkt. Voor het oppakken van meer activiteiten of een meer centrale rol zal extra financiering nodig zijn. Dit zal verder uitgewerkt moeten worden.
- Nauwe afstemming met het ondernemersinitiatief van Betuwse bloem is nodig. Er zullen realistische, haalbare en meetbare doelen geformuleerd moeten worden, ook om voortgang te monitoren. Haalbaarheid zal nauw samenhangen met financiële mogelijkheden.
- Het kenniscentrum is bedoeld als ondersteuning van ondernemers. Financiering zal dan ook (deels) vanuit ondernemers moeten gaan komen. Dit zal verder uitgewerkt moeten worden, waarbij aandacht moet zijn aan het voorkomen van "free riders gedrag".
- In de samenwerking met onderwijs zijn nieuwe mogelijkheden. Verdere uitwerking op basis van de HCA is daarvoor nodig.